

actual branches of linguistics coming into being as a result of interaction of language as system and comprehension. Such feelings of a man as hunger, thirst, appetite, gluttony, sleepiness, short breath, perception of sound, voice, smell, light are important forms of comprehension. The temperature perception of a man also plays an important role among them. The article deals with the contrastive analysis of idioms denoting temperature perception of a man on the basis of English and Ukrainian. Author uses conceptual, structural and semantic approaches to research the problem. Linguistic and cultural analysis, word definition and etymological analyses are also paid an important attention.

Key words: feelings; idiom; contrastive analysis; English language; Ukrainian language.

УДК 811.161.2

Світлана Пилипишин

РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ «КУЛЬТУРА НАУКОВОЇ МОВИ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Статтю присвячено осмисленню ролі дисципліни «Культура наукової мови» в циклі вивчення гуманітарних дисциплін студентами нефілологічних спеціальностей в агротехнічному навчальному закладі. Зосереджено увагу на необхідності провадження науково-дослідної роботи студентів як важливого компонента навчального процесу та основи майбутньої професійної діяльності. Подано хронологію вивчення наукової мови в українському мовознавстві аж до сучасної дисципліни «Культура наукової мови» в аграрних закладах освіти.

Ключові слова: дисципліна «Культура наукової мови», мова науки, науковий стиль, наукове мовлення, мова наукової літератури, науково-дослідна робота студентів, наукові знання.

Постановка наукової проблеми та її значення. Мовознавчі дисципліни в комплексі з іншими гуманітарними науками в аграрному навчальному закладі передбачають глибоке та всебічне вивчення системи і структури національної мови, аналіз і опис лінгвістичних одиниць усіх рівнів, досконале фахове володіння сучасною українською літературною мовою студентами. Сучасні умови життя надають їм змогу повніше оволодіти стилістичною системою української мови, якомога повніше сформуванати поняттєво-термінологічний апарат.

Дослідницька робота студентів повинна бути невід'ємним компонентом навчального процесу. Вона ґрунтується на наукових знаннях і має важливе значення для майбутньої професійної діяльності. Досягається це використанням різних мовних одиниць, серед яких помітну роль відіграють терміни. «Досконале володіння термінологічною системою, притаманною певній професії, свідчить про сформовану професійну мовнокомунікативну компетенцію індивіда» [5, с. 40].

Донедавна питанню мовної освіти студентів негуманітарних спеціальностей не приділялося достатньої та належної уваги. Єдиним навчальним курсом, у межах якого могла б проводитися планомірна й цілеспрямована робота над розвитком мовленнєвих умінь і навичок студентів, була «Ділова українська мова». Проте зміст та структура цієї навчальної дисципліни акцентували увагу в першу чергу на офіційно-діловому, переважно писемному, мовленні. Метою цього курсу було ознайомлення студентів із засадами та принципами діловодства.

Курс «Культура наукової мови» є логічним продовженням дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» в агротехнічному навчальному закладі. «Наступним кроком до вирішення проблеми підвищення мовленнєвої компетенції студентів негуманітарних вищих навчальних закладів стало впровадження навчальних дисциплін «Українська мова» та «Культура наукової мови», змістом яких передбачено поглиблення знань з української мови, отриманих у школі чи іншому навчальному закладі, знайомство з профільними терміносистемами, робота з різностильовими текстами та опанування принципів роботи з інформацією, подальший розвиток навичок створення наукових текстів різних жанрів, удосконалення мовленнєвих навичок та підвищення культури мовлення» [3, с. 58]. У цьому вбачаємо **актуальність** нашого дослідження.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У пошуках шляхів формування вмій професійного наукового спілкування майбутніх фахівців-аграріїв вважаємо доцільним урахувати напрацювання дослідників у сфері вищої школи щодо вирішення певних часткових аспектів досліджуваної проблеми. Такими працями вважаємо передусім роботи Л. Мацько, К. Климової, Н. Костенко, Н. Остапенко та ін.

Спеціальне вивчення наукового мовлення в українському та російському мовознавстві розпочалося в 60-ті роки ХХ ст. Перші

праці (М. Кожині, А. Коваль, А. Васильєвої, М. Котюрової та ін.) подавали визначення специфіки наукового стилю, виявлення екстралінгвістичних факторів, які впливають на формування наукових текстів та їхніх стильових ознак, містили дослідження проблем мовленнєвої системності наукового стилю, типів наукового тексту (О. Лаптева, О. Сиротіна, М. Сенкевич та ін.), поняття «культура мови» (А. Коваль, М. Жовтобрюх, А. Пилинський). У дослідженнях 70-90-х років ХХ ст. розглядали проблеми писемної та усної форм наукового мовлення, його адресованості, діалогічності, експресивності (Н. Милованова, М. Кожина, Т. Михайлюк, Л. Славгородська), композиції та зв'язності, інтертекстуальності наукового тексту (М. Котюрова, Н. Данилевська), поняття «мовна норма» (А. Пилинський, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюх), друкували культуромовні поради Б. Антоненка-Давидовича, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюха, А. Коваль, Л. Мацько, О. Сербенської, В. Русанівського, Є. Чак. Культуру наукової мови кінця ХХ – початку ХХІ ст. досліджують функціональна стилістика (вивчає особливості мовних норм у зв'язку з різними функціональними стилями), лінгвістична прагматика (аналізує цілі учасників спілкування і методи їхнього досягнення, ставлення людини до власного і чужого мовлення), лінгвістика тексту (розглядає норми побудови, структурно-стилістичні особливості тексту), психолінгвістика (з'ясовує процеси мовотворчості, сприйняття та формування мовлення та співвіднесеність цих процесів із системою мови).

Мета дослідження: розглянути роль і значення дисципліни «Культура наукової мови» в організації навчального процесу для студентів негуманітарних спеціальностей.

Відповідно до мети, визначено такі конкретні **завдання**:

– визначити необхідність дисципліни «Культура наукової мови» в оволодінні студентами аграрних закладів важливими процедурами сучасних наукових досліджень; ознайомленні їх з можливими підходами до збору й опрацювання фактичного матеріалу; використанні вже відомого в науці матеріалу;

– зосередити спеціальну увагу на професійній готовності студентів негуманітарних спеціальностей займатися дослідницькою діяльністю.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Мета курсу «Культура наукової мови» для студентів негуманітарних спеціальностей – вивчення, систематизація

та закріплення теоретичних і практичних знань зі специфіки української наукової мови, наукової термінології як основи мови науки та стилістики наукових документів; формування високого рівня мовної компетентності в науковій сфері комунікації; підвищення загальнокультурного та інтелектуального рівнів особистості.

Головним завданням курсу є вивчення закономірностей розвитку науки, розуміння науково-дослідницької діяльності студентів, молодих учених і здобувачів наукового ступеня як єдиної системи, що забезпечує цілісність наукової діяльності; вироблення навичок правильного використання різних мовних засобів у науковому мовленні, відтворення і створення текстів наукового стилю; формування вміння правильно й логічно висловлювати свої думки в науковій комунікації; формування мовної компетенції, що інтегрує національний і культурний компоненти.

Завдання проведення лекцій полягає у засвоєнні знань студентами про найважливіші риси наукового стилю сучасної української літературної мови, його підстилі та жанри; про основні правила й особливості складання наукових текстів, про вживання мовних одиниць різних рівнів у наукових документах, про інформаційне забезпечення науково-дослідного процесу; про етичні норми та цінність науки.

Завдання практичних занять зводиться до вироблення вмінь послуговуватися нормативною літературною мовою в написанні наукових текстів; редагувати і перекладати тексти наукового стилю; правильно визначати тему, мету, актуальність, наукову новизну, об'єкт, предмет, практичне застосування, завдання власного наукового дослідження; усно й письмово передавати інформацію про наукові результати.

Об'єкт вивчення дисципліни – наукова мова (наукові тексти), предмет – мовно-жанрові особливості наукового стилю, етичні норми наукового спілкування. Результати опанування дисципліною дають змогу студентам:

– поглибити знання про науковий стиль загалом і кожної (насамперед української) мови зокрема;

– розширити уявлення про наукову мову, головні категорії, властивості, структуру, мовні засоби наукового тексту, основи майстерності наукового виступу, виробити потребу в нормативному вживанні мовних засобів наукового стилю;

- опанувати технології роботи з науковим текстом, розвивати вміння та навички мовностилістичного аналізу наукового тексту;
- формувати стилістичну компетенцію;
- виховувати мовний смак і мовне чуття, критичне ставлення до ненормативної вимови;
- аргументовано, спираючись на словники і мовленнєві зразки, оцінювати наукове мовлення в різних комунікативних ситуаціях щодо дотримання норм літературної мови;
- використовувати основні засоби кодифікації (словники, довідники), створювати нормативні наукові тексти зі спеціальності, писати відгуки та рецензії на наукові роботи, правильно вживати й оформляти цитати;
- редагувати наукові тексти різних жанрів;
- керувати аудиторією, послуговуючись вербальними і невербальними прийомами презентації наукової спрямованості, у т. ч. електронної, застосовувати методи мовного оформлення.

Умотивоване використання типових завдань у навчальному процесі протягом семестру сприяє якісному закріпленню на практиці отриманих теоретичних знань з курсу, визначенню ступеня обсягів вивченого. Вони виконують навчально-контрольну, тренувальну, коригувальну функції, у комплексі з іншими навчальними засобами сприяють утвердженню диференційного підходу до кожного студента, індивідуалізації навчання (правописні тренінги, лексичні та граматичні завдання тощо). Такими типовими завданнями в процесі вивчення дисципліни «Культура наукової мови» є:

- 1) творча робота (написання наукового есе);
- 2) укладання словника наукових термінів за фаховим спрямуванням;
- 3) комплексний аналіз фахового тексту за орієнтовною стилістичною програмою.

Контроль знань студентів повинен здійснюватися на практичних заняттях, а також на індивідуально-консультативних заняттях протягом семестру. Оцінюючи знання студентів, потрібно враховувати як ступінь підготовленості до практичного заняття (опрацювання винесених на обговорення питань відповідно до плану лекцій та практичних занять, самостійно вивченого матеріалу), так і активність студентів під час дискусії або виконання практичних навчальних завдань. Мета цих завдань – сформувати й закріпити вміння й навички роботи з науковими текстами різних жанрів,

навчити студентів перекладати, редагувати наукові тексти, укладати фахові словники. Студентів оцінюють на семінарських та практичних заняттях, під час дискусій, мозкового штурму, роботи в міні-групах тощо. Велике значення має якість виконання контрольних зрізів у формі експрес-опитування, експрес- або тест-контролю, підготовка презентацій тощо.

На практичних заняттях:

– під час проведення аудиторних занять враховується регулярна й активна робота студента, що виявляє певний рівень знань теоретичного та практичного матеріалу;

– підготовка до практичного заняття передбачає опрацювання загальнотеоретичних положень курсу, лексикографічних джерел, виконання вправ, підготовку доповідей, рефератів, повідомлень;

– відповідь студента повинна бути самостійною, повною, чіткою; демонструвати творчий підхід до опрацювання матеріалу програми.

Поточний контроль знань має на меті виявити якісний рівень навчального процесу та його результатів у міжсесійний період, під час аудиторних (лекцій, семінарських, практичних занять) та індивідуальних занять, перевірки самостійно виконаних студентами індивідуальних завдань, передбачених навчальною програмою дисципліни. Об'єктами поточного контролю знань студентів є такі види їхньої навчальної діяльності:

– активність роботи студентів, якість виконання завдань та участь у семінарських та практичних заняттях, дискусіях, мозковому штурмі, дебатах та ін.;

– якість виконання контрольних робіт (експрес-опитування, експрес- або тест-контроль, лексичні та граматичні завдання, редагування, переклад);

– виконання завдань міні-кейсів;

– виконання модульних завдань;

– презентація відповідної теми;

– участь у науковому гуртку, наукових конференціях, олімпіадах.

Поточні контрольні роботи (тести, творча робота):

– поточні контрольні роботи складено з урахуванням необхідного мінімуму знань, що його повинен засвоїти студент із відповідних тем;

– самостійність виконання завдань кожним студентом забезпечена багатоваріантністю контрольних робіт (від 5 до 15);

– зважаючи на значні обсяги теоретичного і практичного матеріалу для опанування, поточні контрольні роботи складені так, щоб поступово підготувати студента до іспиту.

Поточний контроль активності та систематичності роботи студентів на семінарських заняттях передбачає проведення контрольних перевірок засвоєння теоретичних знань та набуття практичних навичок. Для цього до кожного заняття розроблено відповідне завдання для самостійної роботи (**міні-кейс**), яке перевіряють на практичному занятті у формі презентацій основних питань теми, розв'язання проблеми заняття. Іншу частину кейсу перевіряють на індивідуальних заняттях зі студентами. Система міні-кейсів дає змогу активно залучити студентів до підготовки до кожного заняття, сприяє підвищенню їхньої активності та заохочує до систематичної самостійної роботи.

Протягом семестру передбачено також щонайменше проведення двох поточних контрольних робіт, які є видом проміжково-модульного контролю знань та охоплюють основні питання двох змістових модулів теоретичного курсу, виявляють практичні вміння та навички, здобуті студентом під час вивчення курсу.

Самостійна робота студентів полягає в:

- опрацюванні теоретичних основ лекційного матеріалу;
- підготовці завдань для самостійного опрацювання (міні-кейси);
- опрацюванні лексичного та граматичного мінімуму;
- підготовці до семінарських занять;
- підготовці до модульних контрольних робіт, поточних тест-контролів.

Самостійна робота студента, ураховуючи зміст, мету та завдання курсу, має такі різновиди: самостійна підготовка до аудиторних занять; підготовка презентацій; виконання творчих завдань та науково-дослідна робота (підготовка до проблемних дискусій, участь у наукових студентських конференціях, олімпіадах, конкурсах, наукова робота студентів у науковому гуртку). Важливим складником самостійної роботи студента, що допомагає налагодженню повноцінного діалогу між студентом та викладачем, є індивідуальні завдання. Їхнє умотивоване використання в навчальному процесі сприяє якісному закріпленню на практиці отриманих теоретичних знань з курсу, визначенню рівня, обсягів вивченого. Студенти мають можливість узяти участь у роботі наукового гуртка кафедри, який

об'єднує зацікавлених сучасними дослідженнями, у наукових студентських конференціях, олімпіадах, семінарах тощо.

Висновки. Таким чином, реалізація всіх цих завдань допоможе науковцеві-початківцю кваліфіковано підготуватися до оформлення наукової роботи. Для цього студенти повинні знати не лише особливості наукового мовлення у своїй галузі, основні закономірності наукового стилю, а й найважливіші стандарти, нормативні документи, в яких зазначені вимоги до оформлення результатів науково-дослідних робіт.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Баженова Е. А. Научный текст в аспекте политекстуальности / Е. А. Баженова. – Пермь : Изд-во Пермского ун-та, 2001. – 272 с.
2. Климова К. Я. Теорія і практика формування мовнокомунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів : монографія / К. Я. Климова . – Житомир, 2010. – 558 с.
3. Костенко Н. І. Проблеми та перспективи формування гуманітарної політики в Україні : матеріали круглого столу 24 квітня 2009 р. – Сімферополь : ЦРОНІ, 2009. – 104 с.
4. Мацько Л. І. Українська наукова мова (теорія і практика) : навч. посібник / Л. І. Мацько, Г. О. Денискіна. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 272 с.
5. Мацько Л.І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с. (Альма-матер).
6. Наумовець А. Г. Ви віч-на-віч з аудиторією: Дещо про «технологію» наукових доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проєктів / А. Г. Наумовець / НАН України; Інститут фізики. – К. : Наук. думка, 2003. – 56 с.
7. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 312 с.
8. Остапенко Н. М. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ : монографія / Н. М. Остапенко. – Черкаси : ВЦ ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008. – 313 с.
9. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. / О. М. Семенов. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 216 с. (серія «Альма-матер»).

Пилипишин Светлана. «Роль дисциплины «Культура научной речи» для студентов негуманитарных специальностей». Стаття посвящена осмыслению роли дисциплины «Культура научной речи» в цикле изучения гуманитарных дисциплин студентами нефилологических специальностей в агротехническом учебном заведении. Сосредоточено внимание на необходимости осуществления научно-исследовательской работы студентов как необходимой составляющей учебного процесса и основы будущей

професійної діяльності. Подано хронологію вивчення наукової мови в українській мовознавстві до сучасної дисципліни «Культура наукової мови» в аграрних навчальних закладах. Визначено мету вивчення дисципліни «Культура наукової мови» для студентів негуманітарних спеціальностей, основні завдання курсу, завдання проведення лекцій і практичних занять. Визначено типові завдання для виконання студентами в час аудиторних занять і в ході самостійної роботи в процесі вивчення дисципліни. Подано форми контролю засвоєних знань студентів.

Ключевые слова: дисципліна «Культура наукової мови», мова науки, науковий стиль, наукова мова, мова наукової літератури, науково-дослідницька робота студентів, наукові знання.

Pylypyshyn Svitlana. «Role of Subject «Culture of Scientific Language» for Students of Nonhumanitarian Specialties». Given article is devoted to understanding role of subject «Culture of Scientific Language» in educational cycle of humanitarian subjects of nonhumanitarian specialties in agrotechnical institution. Great attention is paid to necessity of students' scientific and research work as foundation for future professional activity and essential component of educational process. It is presented chronology of scientific language in Ukrainian Linguistics up to contemporary subject «Culture of Scientific Language» in agricultural educational institutions.

It is determined goal of subject «Culture of Scientific Language» for students of nonhumanitarian specialties, main objectives of course, lectures and practical exercises. It is outlined common tasks for students during classes and in course of individual work. It is given students' knowledge control forms.

Key words: subject «Culture of Scientific Language», language of science, scientific style, scientific thinking, language of scientific literature, students' scientific and research activity, scientific knowledge.

УДК 821.161.2-1.09

Віталій Півторак

КОЛЬОРАТИВНА ЛЕКСИКА – СКЛАДНИК ПОЕТИЧНОГО ІДЮСТИЛЮ МАРІЇ СЕРБІН

Пропонована стаття базується на зіставленні ідіостилів Івана Франка та його землячки, нашої сучасниці, Марії Сербін. Автор констатує, що вона є духовною наступницею Каменяра, бо наслідує його «біографію